

„Jóléti rendszerváltás”

Beszélgetés Medgyessy Péterrel, az MSZP miniszterelnök-jelöltjével

Lévai Katalin: Már régóta tart a nagy kommunikációs küzdelem a választópolgárok megnyeréséért. A politikusok által használt nyelv, s az, amit a nyelv felfed, és amit eltakar, sokat elárul az illető politikus demokrácia-felfogásáról. Tudjuk, milyen családpolitikát szeretne az, aki „csonka családot” emleget, és az, aki egyszülős családról beszél. Pontosan érzékeljük a különbséget a polgár és az állampolgár szó között akkor, ha politikusok használják ezeket a szavakat. Alapvetően más a világnézete annak, aki nyájasan hölgyeket említ a nők munkaerőpiaci helyzetét elemezve, mint annak, aki munkavállaló nőkről beszél.

Az MSZP jóléti rendszerváltást ígér, fenntartható fejlődést, öt-hat százalékos gazdasági növekedést, 300–400 ezer új munkahelyet, legfeljebb 4–5 százalékos inflációt. Mindez bizony ránk férne. De valami hasonlót ígérnek a másik oldalon is. Mit takar valójában a jóléti rendszerváltás fogalma?

Medgyessy Péter: Egy modern szociáldemokrata pártnak, amilyen az MSZP, olyan jóléti rendszerváltást kell végrehajtania, amely szerves folytatása a gazdasági rendszerváltásnak. A gazdasági rendszerváltás folyamata 1997-ben zárult le, és csak ezután vetődhetett fel a gazdaságilag megalapozott, társadalmi konszolidációt hozó jóléti rendszerváltás kérdése. Ma az emberek – inkább, mint bármikor – nyugalmat, biztonságot akarnak. Mi kirekesztő társadalom helyett befogadó társadalmat szeretnénk építeni, széthúzás helyett partnerséget, amelyben az ország minden állampolgárának jut hely, és ahol senkinek a méltósága nem sérül. Egy új többséget szeretnénk létrehozni, esélyteremtő államot, amelyben az oktatás, az átképzés elsőbbséget élvez. Egy felmérés szerint ma az embereknek csak a 14 százaléka látja úgy, hogy javultak a körülményei a rendszerváltás óta, 53 százaléka változatlanak ítéli meg a helyzetét, és 33 százalék kifejezetten rosszabbnak érzékeli.

– Kikből állna az új többség?

– Elsősorban a pedagógus- és a nyugdíjastársadalomra gondolok, és a szegény családokra, azokra, akik leszakadástól fenyegetettek, de akiket nem szabad leszakadni hagyni. A középosztálynak csak egy nagyon szűk rétege erősödött meg az elmúlt három évben, ezért az általunk kigondolt jóléti rendszerváltásnak egyik alappillére lesz az újraértelmezett családpolitika. Ha megnézzük, hogy a nemzeti jövedelemből mennyit fordít családpolitikára a Fidesz-kormány, és mennyit fordított annak idején a Horn-kormány, akkor ugyanazt a nagyságrendet látjuk. Az elmúlt időszakban érzékelhető tartós gazdasági növekedésből többletbevételek keletkeztek a költségvetésben,

de ebből szinte semmi nem jutott el a lakosság nagyobbik részéhez. A kormány nem kórházakra, óvodákra, iskolákra és szociális szolgáltatásokra fordította a pénzt, hanem a saját klientúrája kiépítésére. A beígért személyi jövedelemadó-rendszer reformja is elmaradt. Változás csak a támogatások szerkezetében, nem pedig az arányában érzékelhető. Sok kutató kimutatta, hogy a szegényebb családok kevesebbet kapnak, mint a középosztálybeliek, akik eleve előnyösebb helyzetből startolnak. Ezen mi változtatni fogunk, ha kormányra kerülünk. A szegény családoknak mindenekelőtt munkahelyteremtéssel, képzéssel szeretnénk biztosítani a felzárkózást a középosztályhoz. Csak akkor várhatunk foglalkoztatásbővülést, ha aktív és hatékony eszközrendszert vetünk be a foglalkoztatás növelésére. Ez 2010-ig azt jelenti, hogy 8–10 százalékkal emeljük a munkavállalók számarányát, így közel egymillió ember jut munkához. Rövid távon 300-400 ezer új foglalkoztatási lehetőséget tudunk teremteni.

– *Vagyis a Szocialista Párt elsősorban a rendszerváltás veszteseit szólítja meg. De azonnal felvetődik a kérdés: hitelesen teheti-e ezt meg, vagy csak választási ígéretekről van szó?*

– Ezek nem pusztán ígérek, hanem vállalások. Személyes vállalásaim. A régi szociáldemokrácia legfontosabb követelése volt a munkához való jog, és ebben a mai szociáldemokrácia sem különbözik. Emberi méltóságunk megőrzésének is a munka a záloga.

– *Önről sokan tudják, hogy erdélyi származású. Befolyásolja-e ez valamilyen módon a politikáját? Adáz küzdelem folyik a nemzeti érzület kisajátításáért, és lássuk be, a nemzeti retorika szintjén az MSZP lemaradt a „versenyben”. Úgy vélem, Önök számára volna itt egy külön feladat is. Túl azon, hogy anyanyelvi szinten kell beszélniük a korszerű, európai szociáldemokrácia nyelvét, azt is vállalniuk kell, hogy megkísérlik visszaadni a szavak eredeti és hiteles jelentését. Társadalompolitikai dekódert kell használniuk, ha nem akarják, hogy a jobboldal végképp kisajátítsa az olyan fontos fogalmak használatát, mint a haza, nemzet, polgár és család.*

– Ha polgárokról beszélünk, gondolnunk kell az egyszülős családokra, az egyedülállóakra, az idősekre, a szegényekre és a sokgyermekesekre is. A polgár szót kiterjesztő, nem pedig kirekesztő értelemben kell használni. Ezt kívánja meg a tisztességes nyelvhasználat, ami előfeltétele a tisztességes politizálásnak. Nekem fontos a múlt értékeinek megőrzése és a nemzeti tudat. Tudom azt is, mit jelent a határon túli, kisebbségi lét, hiszen ezt a saját családomban éltem meg. De nem szeretnék a származásommal hivatkozni. Tény azonban, hogy bizonyos konzervatívnak mondható értékek alapján, amelyeket a családomból hoztam magammal, megszólíthatok sok embert. A tradíciók megbecsülése és a hazafiság egyébként fontos alkotóelemei a klasszikus szociáldemokráciának, de a modern szociáldemokrácia is keresi annak a lehetőségét, hogy a liberális és a konzervatív értékeket integrálja.

– *Hogyan jelenik meg ez az MSZP kisebbségeknél szóló társadalompolitikájában?*

– Minden olyan megoldást, amely a határon túli kisebbségek ér-

dekeit valóban jól szolgálja, támogatni fogok. A lényeg az, hogy ne azon múljon valakinek a boldogulása és előrejutása az életben, hogy a határ melyik oldalán született. A megszerzett tudás legyen konvertálható, az iskola megválasztásának szabadsága mindenkinek garantált joga legyen. A tudásalapú társadalomban csak ilyen módon lehet érvényesülni. Abban kell előre lépni, hogy mindenki a saját lakóhelye közelében találjon színvonalas iskolát. Egyszerre van igény a felzárkóztató és az előrettekintő oktatásra és szakképzésre.

– *Egyetérték azzal, hogy az oktatás szerepét nem lehet túlhangsúlyozni, hiszen a tudástőke a legnagyobb kincs egy modern piacgazdaságban: a felemelkedés záloga. Az iskolázottság növekedésével nő a polgári szabadságjogok és a tolerancia tisztelete is. A magasan iskolázott emberek inkább elfogadják a kulturális sokféleséget, mint a kevésbé iskolázottak.*

De milyen általános tudásszintről beszélhetünk ma nálunk? Napvilágot látott nemrégiben egy olyan kutatás, amely szerint Magyarország lakosságának egyharmada gyakorlatilag nem tud olvasni. Nem érti meg azt a szöveget, ami elé kerül.

– Én is hallottam erről a kutatásról, és nagyon megdöbbentem. De ez is azt igazolja, hogy ma a legfontosabb feladat a piacképes tudás növelése. A jóléti rendszerváltás középpontjában a foglalkoztathatóság áll, mert egy elöregedő társadalomban ez a legfőbb garancia az általános jólét megteremtésére. Ezt elsősorban megfelelő képzéssel kell elősegíteni. Olyan viszonyokat kell létrehozni, amelyek között az emberek nem kényszerülnek arra, hogy a szociális segélyek álbiztonságába meneküljenek. A munkaerőpiac jövődőlő dinamikájának megfelelően egyensúlyt kell teremteni a munkaviszonyok rugalmassága s a munkavállalók megfelelő védelme és biztonsága között. A jövő munkavállalója aktív élete során feltehetőleg több szakmában is fog dolgozni, hiszen az átalakulás során a szakmák is változnak, és új foglalkoztatási formák is alakulnak. A képzéseknek ehhez kell igazodniuk.

– *A munkavállalók meglehetősen kiszolgáltatott helyzetben élnek, az intézményesített érdekvédelem hiánya miatt. Uniós csatlakozásunk pedig sürgeti a bérek gyorsabb felzárkóztatását.*

– Egy jól fejlődő társadalomnak érdeke, hogy párbeszéd legyen a munkavállalók, a munkaadók és az állam között. Nem lett volna szabad megszüntetni az Érdekegyeztető Tanácsot. Mi gondolkodunk azon, hogy milyen formában lehessen újraszervezni és működtetni az ÉT-t. Nem mintha rosszul működött volna. A bérek felzárkóztatását nem lehet pontosan ütemezni. A piac és a munkaerő-vándorlás hatására szükségképpen megtörténik majd a bérek emelése.

– *Hogyan értékeli a minimálbér 50 ezer forintba történt emelését?*

– Ilyen hatalmas arányú változtatást a gazdaság csak hároméves időtartam alatt lenne képes elviselni. Az intézkedés következményei már látszanak: elbocsátások, tb-befizetések elmaradása, bérfeleslegesség keletkezése, fejlesztések leállításai. Miközben a gazdasági növekedés csak a múlt évben érte el az 1989-es szintet, a jövedelmi különb-

ségek az alsó és a felső tízezer között a korábbi ötszörös arányhoz képest nyolc–kilencszeresére nőttek. Számomra ezeknek a különbségeknek a csökkentése az egyik legfontosabb gazdaságpolitikai feladat, ellenkező esetben ugyanis a hatalmas különbség a fejlődés gátjává válik.

– *Nemcsak embercsoportok, hanem egész régiók is leszakadtak az átlaghoz képest. Milyen elképzelésük van a lemaradt országrészek felzárkóztatására, a régiós különbségek megszüntetésére?*

– Az államnak a mostaninál lényegesen többet kell költenie a régiós különbségek kiegyenlítésére. Bármilyen előrelépést is hozott a gazdasági fejlődés a nagyvárosokban, egyes régiókban ebből mit sem érzékelnek. A rossz agrárpolitika visszaüt, és ha nem modernizáljuk, ha nem tudjuk magunk mögött a mezőgazdaság minden szektorát, a kisvállalkozókat, a nagyüzemeket és a legkülönbélebb formációkat, akkor sosem lábalunk ki ebből a siralmas állapotból. Uniós források nélkül azonban a fejlesztés és a felzárkóztatás nem valósítható meg. A nemzeti földalap-elképzelés valamit segíthetne a helyzeten, de a megvalósítása nem halad. Ha komolyan vesszük az esélyegyenlőség gondolatát, akkor nem engedhetjük meg, hogy a leszakadó régiókban élő emberek azért kerüljenek rossz helyzetbe, mert rossz helyre születtek. Az MSZP ezért a kiemelten fontos programok között tartja számon a vidék és a vidéki fiatalság ügyét. A családi gazdaságok fellendítése, egy új alapokra helyezett agrárrendtartási program sokat segíthet a mostani helyzeten. Mi, ellentétben a Fidesszel, nem csupán néhány ezer családi vállalkozásnak nyújtánánk adókedvezményt, hanem legalább 500 ezer családi vállalkozást támogatnánk. A mi vidékfejlesztési politikánk abban is különbözik a jelenlegitől, hogy nem teszünk különbséget a nagy- és a kisüzemek között. Szerintem az fogja a választásokat eldönteni, hogy melyik párt tud a vidéki emberek céljaival megegyező jobb választ adni.

– *Éles kritikákat kapott az a nyugdíjreform, amely az Ön nevéhez fűződik. Erről is sok szó lesz a választási kampány során.*

– A kormány megpróbálja az előző parlament döntéseit könnyedén félresöpörni, de ezzel csak azt éri el, hogy csökken a politika iránti bizalom, amely már így is igen csekély. A nyugdíjreform nagyon összetett folyamat volt: megemeltük a korhatárt, bevezettük a tőkefedezeti nyugdíjat, és végrehajtottuk az állami nyugdíj korrekcióját. Nagy lépés volt, amit mindenütt a világon nagyra értékelték, és ami még fontosabb: 800 ezer új belépővel számoltunk, ehhez képest másfél millióan választották az általunk kidolgozott új nyugdíjrendszert. Ez azt jelentette, hogy az emberek bizalmat szavaztak a reformnak. Az új struktúra egyébként jó hatással volt a nemzetgazdaság egészére is, a tőkefedezeti ágon felhalmozott megtakarítások visszaáramlottak a gazdaságba. Ezt a fellendülési folyamatot blokkolta a mai kormány akkor, amikor 6 százalékon befagyasztotta a nyugdíjpénztárakba befizetendő hányadot, amivel százmilliárd forintos nagyságrendű pénzt húz ki az érintettek zsebéből.

– Ők azzal érvelnek, hogy a tömeges átlépések miatt megrendült az állami nyugdíjrendszer, és most mindenekelőtt azt kell rendbe tenni.

– Ez igaz, de ezt meg lehet tenni anélkül is, hogy tönkretennék a magánnyugdíj-pénztárakat. Be kell szedni az elmaradt járulékokat, és vonzóvá kell tenni a felosztó-kirovó rendszert. Ehhez óriási informatikai beruházás kell, amelyet azonban az Orbán-kormány elmulasztott létrehozni. Ahogyan elmulasztotta a nyugdíjak rendezését is. Mindenképpen szükség van egy egyszeri, mintegy ötvenmilliárd forintos nyugdíjrendezésre, ami tulajdonképpen az eddigi kormányok tartozásának a törlesztése. A nyugdíjrendszer nem tekinthető a kormány politikai és költségvetési játékszerének.

– Úgy tűnik, hogy a „mosóporreklám-politizálás” korában reménytelen értékvezérelt politikai kommunikációval előállni. Az emberi jogok védelme nem tűnik nagyon népszerű politikai programnak, mert kétséges, hogy szavazatokat lehet vele nyerni. Milyen jogvédő, diszkriminációellenes programokat kínál az MSZP?

– Az emberi szabadság tiszteletben tartása alapvető norma számunkra. Mi azt valljuk, hogy ebben az országban, ahogyan mindenütt a világon, sokféle család, sokféle ember él, és mindannyiukat egyenlő bánásmód illeti meg. El kell mondani újra meg újra, hogy mit értünk a romák, a nők, a munkanélküliek, az idősek esélyegyenlőségén. Hogy senkit nem érhet hátrány sem a munkájában, sem a magánéletében azért, mert egy kisebbség tagja, vagy azért, mert idős vagy mert vidéken él. Hogy elfogadhatatlan a munkavállalók kiszolgáltatottsága. A különböző élethelyzetekre speciális részpolitikákat dolgoztunk ki.

Egyenlő esélyeket akarunk adni valamennyi női csoport számára. A fiatal, gyermeces anyák ma gyesre mehetnek, de ez csak rövid távra segítség. Az összeg olyan alacsony, hogy valóban csak segélyről, és semmiképpen sem az anyaság értékeléséről beszélhetünk. A gyes hosszú távra nem megoldás. Az összeget meg kellene emelni, a minimálbérhez közelítő összegre. Tudjuk, hogy a nők iskolázottsága magas, magasabb, mint a férfiaké. A tanult nők életcélja nyilvánvalóan az, hogy összeegyeztessék a családi életüket a munkájukkal, a hivatásukkal. Ezért segíteni kell a kisgyermeces anyákat abban, hogy dolgozhassanak, illetve visszakerülhessenek a munka világába. Képzési programokkal, gyermekfelügyelet biztosításával, részmunkával, távmunkával. Ezek költséges programok, de a munkanélküliség még költségesebb.

Ma a fiatal, gyermeces anyákat, a romákat, a negyven éven felülieket, az elmaradott régiókban élőket fokozottan fenyegeti a munkanélküliség kockázata. A falvakban élő romák 80–90 százaléka munkanélküli. Legnagyobb ellenségük az előítélet, a diszkrimináció, és a piacképes tudás hiánya. Oktatási programokkal, országos jogsegélyszolgálatok felállításával, a civil szervezetek hálózatának megerősítésével, az érdekvédelem visszaállításával akarjuk erősíteni a jogaikat. És mindenekelőtt szemléletváltással. A partnerség politikájával. A mi számunkra ugyanis minden állampolgár egyformán fontos.